

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Явор Светозаров Конов, д-р, д.н.,

месторабота: департамент Музика, НБУ

професор по полифония

(професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”)

на дисертацията за придобиване

на образователната и научна степен *доктор*

(професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”,

научна област на висше образование 8. „Изкуства“,

Докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“)

ИВАЙЛО ТРИФОНОВ МИХАЙЛОВ

на тема

„Песенното вокално творчество на Рейналдо Ан и прилагане на френската фонетична транскрипция при интерпретация на френски, за сметка на практическата транскрипция и транслитерацията на български език”

Научен ръководител: проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

Катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство“

Факултет „Музикална педагогика“

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

2022

Предоставената ми за рецензиране дисертация е разположена на 187 страници с обем около x1.5 спрямо този по БДС, следователно по него е около 280 с.

Структурирана е като: Увод, Три глави, Заключение, Ползвана литература, Приложения, Приноси на дисертационния труд, Списък на авторски публикации по темата на дисертационния труд (3 броя), Декларация за достоверност и оригиналност на дисертационния труд. Текстът ѝ включва 19 таблици, 7 фотографски изображения и 14 нотни примера.

Ползваната литература е 56 източника, от които 45 книги и статии на кирилица (10 на руски, 3 преводни от руски, 6 от френски, 1 от немски, 1 би трябвало да е в списъка с авторите на латиница) и 11 на латиница (на френски и английски). Следва списък от линкове към материали в интернет: 35 на брой. Общо: 91 източника на информация.

Авторефератът на дисертацията е наличен на сайта на АМТИИ, всеки може да го прочете – това ми дава възможност да не преразказвам дисертацията, само ще дам тук за ориентация съдържанието ѝ със заглавията и подзаглавията:

УВОД

ГЛАВА I. ПЕСЕННОТО ТВОРЧЕСТВО НА РЕЙНАЛДО АН

1.1. ТВОРЧЕСТВОТО НА РЕЙНАЛДО АН В КОНТЕКСТА НА ЕПОХАТА (БЕЛ ЕПОК) – КРАЯ НА XIX В. – НАЧАЛОТО НА XX В.

1.2. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ПЕСЕННОТО ТВОРЧЕСТВО НА РЕЙНАЛДО АН

1.3. ВЪЗГЛЕДИТЕ НА РЕЙНАЛДО АН ЗА ВОКАЛНОТО ИЗКУСТВО

ГЛАВА II. ТРАНСКРИПЦИЯ НА ТЕКСТА ПРИ ВОКАЛНАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

2.1. ФЕНОМЕНЪТ „ЕДИНСТВОТО МЕЖДУ ПОЕЗИЯ И МУЗИКА“ В КАМЕРНАТА ПЕСЕН

2.1.1. Рейналдо Ан – за единството между поезия и музика във вокалното изкуство

2.2. ОСОБЕНОСТИ НА ТРАНСКРИПЦИЯТА НА ТЕКСТА (ПРАКТИЧЕСКА И ФОНЕТИЧНА)

2.2.1. Теоретичен дискурс на транскрипцията и транслитерацията на български език и фонетичната транскрипция на френски език

2.2.2. Сравнителен анализ на двете системи за транскрибиране

2.3. ТЕХНОЛОГИЯ НА ФОНЕТИЧНАТА ТРАНСКРИПЦИЯ ПРИ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ФРЕНСКИ ЕЗИК

2.3.1. Френска фонетика. Френски букви и френски фонеми

2.3.2. Лиезони

2.3.3. Съзвучното свързване и вокалното свързване

ГЛАВА III. ПРИЛАГАНЕ НА ТЕХНОЛОГИЯТА НА ФОНЕТИЧНАТА ТРАНСКРИПЦИЯ ПРИ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ФРЕНСКИ ЕЗИК НА ВОКАЛНИ ТВОРБИ НА РЕЙНАЛДО АН

3.1. ВОКАЛЕН ЦИКЪЛ „CHANSONS GRISES“ („СИВИ ПЕСНИ“) ПО СТИХОВЕ НА ПОЛ ВЕРЛЕН ОТ РЕЙНАЛДО АН

3.1.1. „Chansons grises“ („Сиви песни“) по стихове на Пол Верлен от Рейналдо Ан – хронология на създаване на песенния цикъл

3.1.2. Пол Верлен и някои особености на неговия стихотворен стил

3.1.3. Вокалният цикъл „Сиви песни“ („Chansons grises“) от Рейналдо Ан -формално-структурен и естетически анализ

3.1.4. Цикличност и специфика в „Сиви песни“ („Chansons grises“)

3.1.5. Оригинал, транскрипция, практическа транскрипция и транслитерация, и свободен превод на песните от цикъла „Chansons grises“ („Сиви песни“) от Рейналдо Ан по стихове на Пол Верлен

3.2. ВОКАЛЕН ЦИКЪЛ „VENEZIA“ („ВЕНЕЦИЯ“) ОТ РЕЙНАЛДО АН

3.2.1. „Venezia“ („Венеция“) от Рейналдо Ан в контекста на вокалното творчество на Рейналдо Ан. Особености на текста

3.2.2. „Venezia“ от Рейналдо Ан – формално-структурен и естетически анализ

3.2.3. Оригинал, транскрипция, практическа транскрипция и транслитерация, и свободен превод на песните от цикъла „Venezia” („Венеция“) от Рейналдо Ан с френски текст от Морис Лена

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Най-важното за мен от биографията на докторанта:

Известният оперен певец (тенор) Ивайло Михайлов (р. 1973), с френска гимназия, с четири чужди езика (френски, руски, английски, италиански), с обща култура – и на поведение, помня как дойде в АМТИИ на часовете (срещите ни), посветени на това „що е наука, що е музикология, как се пише дисертация): пипнат „от-до“ (и дрехите, и чорапите, и обувките „швейцарки тип“...). Човек, който се самоуважава – абсолютно има защо – и (поради това) уважава и другите.

С голям опит като оперен и камерен певец интерпретатор – и в частност и на творби на френски език, както и режисьор и педагог.

Изгледах и изслушах с интерес и този (авто)портрет на оперния певец Ивайло Михайлов: <https://bnt.bg/news/operniyat-pevec-ivailo-mihailov-284274news.html>

И така, с дисертацията на Ивайло Михайлов отново потънах в богатата на култура история на Франция (и не само) от края на 19-и век (Fin du siècle) и началото на 20-и век. С други думи: Belle Epoque (от края на френско-пруската война 1871 до избухването на Първата световна война). Години, в които хората – наивно и като в наши дни – са смятали, че цивилизацията вече е толкова напреднала и човечеството вече толкова се е напатило, че няма – няма как да има(?) – повече войни. А идват и взаимосвързаните и ужасни по действия и брой жертви Първа и Втора световни...

Изчетох с интерес статиите за Рейналдо (X)a(a)н (1874-1947) в английската: https://en.wikipedia.org/wiki/Reynaldo_Hahn и френска https://fr.wikipedia.org/wiki/Reynaldo_Hahn уикипедии: дете чудо, роден в Каракас от майка от испано-нидерландско-английски произход и баща от Хамбург с израилтянски произход. От 3-годишен в Париж. Едва 13-годишен

написва страхотната си песен „Si mes vers avaient des ailes“ по В. Юго:
<https://youtu.be/OYIfu8PDqWg>, <https://youtu.be/rk05QTsdO3k>. Впоследствие става
голямата любов на Марсел Пруст...). Послушах го как пее, като си акомпанира
сам https://youtu.be/P_o8gW2VB58. Изслушах и цигулковия му концерт:
https://youtu.be/A3yVzB_LpFA, и този за пиано и оркестър:
<https://youtu.be/FqE3ZUc9-So>, и сонатата му за цигулка и пиано:
https://youtu.be/s_jkwGhlsSA, и пиано квинтета му във фа диез минор:
<https://youtu.be/nnYa9egfbXE>, и сонатината му за пиано:
<https://youtu.be/2RoVpeMEfHM>, и песните му „Латински етюди“ („Études
latines“): <https://youtu.be/FQZlvbqw3OM>, и оперетата му „Ciboulette“ (макар и в
съкратена версия): <https://youtu.be/bwuV4Cu4toM>, и музикалната му комедия
„Моцарт“: <https://youtu.be/771S2PPUGmY...> Разбира се, изслушах изцяло двата
вокални цикъла – обект на целево и детайлно изследване в дисертацията на
Ивайло Михайлов: 1) „Chansons grises“ („Сиви песни“, 7 песни):
<https://youtu.be/CAJ7qUZelTg> и 2) „Venezia“ („Венеция“, 6 песни):
<https://youtu.be/r17QGFzWkX0> и още веднъж: <https://youtu.be/IskBD994TBI>
(макар и не на френски), както и тук, също на италиански:
<https://youtu.be/cTE7h2gDIPc> – цикъла, изпят на френски, в интернет не успях да
намеря... Спомних си за превода на Кирил Кадийски на „Есенна песен“ на
Верлен: <https://chitanka.info/text/10776>

Благодарен съм на Ивайло Михайлов и на (проф. д-р) Тони Шекерджиева-
Новак (негов научен ръководител, чийто педагогически асистент в АМТИИ е
той), че ме поканиха за рецензент на дисертацията му – така че изпитах часове и
дни на радост, удоволствие, ново познание и надежда, че все пак има бъдеще –
като истинско, познавателно богато място – музикологията у нас. В пищно
културално съчетани музика, история на музиката, обща история, литература
(поезия, проза), изобразително изкуство..., позовавания на коментари по
материята от автори от различни времена и култури. Навлязох отново – и този
път задълбочено – в тези прекрасни и тъжни (изобщо, толкова противоречиви!,
вземете само живота на Пол-Мари Верлен...), и страшни времена (първата и
втората световна войни, взаимосвързани), че и в настоящите трагични дни...

На времето, когато свирехме с флейтистката Стилиана Ставрева, помолих (проф. д.н.) Димитър Христов (1933-2017, светла му памет!) да дойде на един от концертите ни и да ни напише рецензия, отзив. Бях малко огорчен – макар и след това очарован – от максимално краткия му текст (цитирам по памет): „Слушах с удоволствие Стилиана Ставрева и Явор Конов – благодарен съм им!“ Едвам се съдържам да не сведа и аз рецензията си до нещо подобно: „Изчетох с удоволствие, увлечение и радост дисертацията на Ивайло Михайлов: благодарен съм му!“

Някои конкретни работни бележки:

Известно е, че тъй наречената „практическа транскрипция“ с кирилица е дело на – или за – българи, които не знаят френски. Ала същите те не биха могли да ползват и фонетичната френска транскрипция – тя би била полезна само за хора, които повече или по-малко знаят френски и френската фонетична азбука, та където имат колебания относно изговарянето, да се подпомогнат. Но практически най-добре изработването на прочита и пропяването на френския текст става с помощта на човек, добре владеещ френския, който изговаря или пропява, и другите повтарят и учат, като той следи и коригира каквото трябва.

Лично аз – за по-голяма прегледност, според мен – бих наредил в таблица с 3 колони – или ако ще са тесни, то в по 3 реда едно под друго: 1) френския текст, 2) фонетичната му транскрипция и 3) наподобяващата френското звучене т.н. „българска практическа“ с кирилица транскрипция/транслитерация.

И – на днешния етап на развитие на техниката – бих правил един може би бавен и може би с повторения прочит на френския текст (важи и за други езици), за да може певецът нефранкофон да се ориентира звуково. Защото певецът нефранкофон не би могъл, според мен, достатъчно добре да се ориентира и чрез фонетична транскрипция на съответните френски думи в истинското им добро прозвучаване – при четене, съответно и при пеене.

На стр. №№ 86-95 има страшно много правила и норми от френския език – изписване, озвучаване, лиезони (задължителни и избиращи, факултативни)... Браво, ако колегата Ивайло Михайлов ги знае, че и владее!

Следват страници и страници, посветени на език, поезия и преводи, както и най-подробни анализи на текстове от различни автори и песни по тях от Р. Ан, съответно на форма, същност и дух на музиката му. И вече в нотните примери е сложена от докторанта, във виновен цвят (за отличимост), фонетична транскрипция към френските текстове.

Върнах се едно 20 години назад, във времената, когато часове и дни наред посвещавах на лингвистично-удоволствени сравнения и прочити на Франсоа Вийон – в трудните за мен (езиково) оригинали от XV век – и в преводите им от Пенчо Симов, Васил Сотиров и Кирил Кадийски. И то не толкова като „стихоплетство“ (формално), а като прехвърляне на послание и дух от един на друг един съвсем различен цивилизационно език, и то по 3 различни начина... – въпросите на ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА.

Докторантът прави впечатляващо подробни и богати – многоаспектни понеже – анализи на текстовете и музиката: и формално (лексика, строежи, значения, взаимовръзки, нюанси, тактове, тоналности..., поетичност, мелодичност, хармоничност...).

Тази толкова богата културално музикантска дисертация би следвало да се разпространи (да речем в малък отпечатан тираж за основни депозитарни центрове, инак като електронна книга – въпрос на решение на докторанта, разбира се): било именно като дисертация, било като малко или повече променена в монография. Предлагам си безвъзмездно услугите да я мина коректорски, може би тук-там и минимално редакторски.

Тъй като постоянно се пее на френски език, актуалността на темата е константна. Рейналдо Ан (живот, творчество, вокални произведения, изпълнение...) – актуалността на проучването е също безспорна.

Лично аз, абзаци от „Заклчението“ бих сложил още в НАЧАЛОТО на текста си, защото от тях става съвсем ясен проблемът, поради който е и направена дисертацията, отразен в заглавието ѝ.

Докторантът много задълбочено и богато – и чрез редица цитирания на най-различни автори специалисти, Р. Ан и много други – разглежда въпроси на пеенето и връзката текст-музика.

Изчетох внимателно и изцяло и дисертацията, и автореферата. Авторефератът я отразява в достатъчна степен. Приемам посочените за дисертацията приноси.

Също така да напиша: избраните методи на изследване отговарят на поставените цели и задачи на дисертационния труд. Ползваният в изследването материал е достоверен. Дисертацията и приносите на докторанта доказват, че Ивайло Михайлов има дълбоки историко-теоретични познания по специалността и висока способност за самостоятелност при провеждане на научно изследване. Личното участие на докторанта е безспорно. Публикациите по дисертационния труд са го направили публично достойние в достатъчна степен.

Поздравления за научния ръководител на докторанта – проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак, в това число и за творческо-преподавателския им тандем, който проф. Шекерджиева е направила с Ивайло Михайлов (неин асистент в АМТИИ в Пловдив).

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на изложеното, аз съм ЗА присъждането на образователната и научна степен доктор на Ивайло Трифонов Михайлов за дисертацията му на тема „Песенното вокално творчество на Рейналдо Ан и прилагане на френската фонетична транскрипция при интерпретация на френски, за сметка на практическата транскрипция и транслитерацията на български език”. Смятам, че такава ще е оценката и на останалите колеги от научното жури.

Явор Конов, д-р, д.н., професор
Департамент Музика, НБУ

София, 20 март 2022 година